

MPGSD2009090413500076

GSD 04.09.2009 0076

VLEERMUIZEN EN VISSSEN IN HET PLANGEBIED EN DIRECTE OMGEVING VAN BESTEMMINGSPLAN HET PLAATJE TE SLIEDRECHT

september 2009

In opdracht van:
Gemeente Sliedrecht
Postbus 16
3360 AA Sliedrecht

Adviesbureau Mertens B.V.
Bureau voor natuur, ruimtelijke
ordening en ecotoxicologie

Bezoekadres: Dr. Willem Dreeslaan 1 te Bennekom
Postadres: Postbus 367, 6700 AJ te Wageningen

T: 0317-428694
M: 06-29458456
E: info@adviesbureau-mertens.nl
I: www.adviesbureau-mertens.nl

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING	2
1.1 INLEIDING.....	2
1.2 HET PLANGEBIED	2
1.3 OPBOUW RAPPORT	3
2. ECOLOGIE VLEERMUIZEN.....	4
2.1 VLEERMUIZEN	4
2.2 VISSSEN	5
3 METHODE	6
3.1 VLEERMUIZEN	6
3.2 VISSSEN	6
4 RESULTAAT.....	7
4.1 VLEERMUIZEN	7
4.2 VISSSEN	8
5 CONCLUSIE	9
GERAADPLEEGDE LITERATUUR.....	10
1. EXACTE LIGGING PLANGEBIED	11
2. BEGRIPPEN.....	12

1 INLEIDING

1.1 Inleiding

Er bestaat het voornemen om de het gebied Het Plaatje te reconstrueren. Om deze reconstructie te kunnen uitvoeren wordt momenteel een nieuw bestemmingsplan opgesteld. Deze reconstructie kan negatief zijn voor beschermde planten- en diersoorten. Op basis van beschikbare bronnen is ingeschat dat beschermde vleermuizen en vissen voor kunnen komen in en direct rond het plangebied. Op grond hiervan heeft de gemeente Sliedrecht aan Adviesbureau Mertens BV te Wageningen verzocht om deze beschermde soorten in beeld te brengen. Voor de gemeente is het dan mogelijk om met de beschermde soorten rekening te houden. In onderhavig rapport wordt verslag gedaan van een veldinventarisatie naar deze soortgroepen.

1.2 Het plangebied

Het bestemmingsplangebied het Plaatje is gelegen langs de Merwede (zie figuur 1). In figuur 2 wordt een foto-impressie gegeven van het plangebied en in bijlage 1 wordt de exacte begrenzing weergegeven.

Figuur 1. Globale ligging van de het bestemmingsplangebied het Plaatje te Sliedrecht.

Figuur 2. Foto-impressie van het plangebied en de directe omgeving van het bestemmingsplangebied het Plaatje te Sliedrecht.

1.3 Opbouw rapport

Na een korte uitleg over vleermuizen en vissen komen achtereenvolgens aan de orde:

- De onderzoeksmethoden.
- Een beschrijving van de aanwezigheid van vleermuizen en vissen.
- De conclusie over de betekenis van het plangebied voor vleermuizen en vissen.

In Bijlage 2 wordt een overzicht gegeven van de gehanteerde begrippen.

2. ECOLOGIE

2.1 Vleermuizen

Vleermuizen zijn vliegende zoogdieren die zich voeden met insecten. Per nacht wordt een grote hoeveelheid voedsel gegeten. Vleermuizen zijn aangewezen op een grote diversiteit aan ecotypen, welke een groot en constant voedselaanbod opleveren.

Daarnaast zijn vleermuizen afhankelijk van landschapselementen. Door de landschapselementen (bomenlanen, huizenrijen, houtwallen e.d.) kunnen vleermuizen zich oriënteren door middel van het uitzenden van geluiden. Open landbouwgebieden zijn daarom bijvoorbeeld onaantrekkelijk voor vleermuizen.

Vleermuizen verblijven overdag, gedurende het zomerseizoen, in kleine ruimten als spouwmuren of gaten in bomen. Afhankelijk van de soort, bewonen vleermuizen bomen of gebouwen. Alleen de grootoorvleermuis maakt gebruik van zowel bomen als gebouwen. Vooral vrouwtjes zitten veel bij elkaar, in een kolonie. Hier worden de jongen in groot gebracht.

Als de schemering valt vliegen de vleermuizen uit en gaan via vaste routen, de vliegrouten, naar de foerageerplaatsen. Soms liggen foerageerplaatsen en kolonies wel meer dan 10 km uit elkaar. Op de foerageerplaatsen wordt gedurende de gehele nacht gefoerageerd. Bij het aanbreken van de dag vliegen de vleermuizen via de vliegrouten weer terug naar de kolonie.

Tegen de herfst breekt het paarseizoen aan. Vleermuizen leven dan solitair of in kleine groepjes. Enkele maanden later, als de winter aanbreekt, trekken de vleermuizen naar ruimten met een stabiel klimaat als (ijs)kelders, grotten en bunkers om daar door middel van de winterslaap de winter door te brengen. De paring vindt in de herfst plaats, in tegenstelling tot de meeste andere zoogdieren. De jongen worden in het daarop volgende voorjaar geboren. De vleermuizen leven in de herfst nagenoeg niet meer in kolonies, maar solitair. Voor de paring worden paarplaatsen gebruikt die vaak afwijken van de kolonieplaatsen. Vaak worden in de herfst ook andere soorten en aantallen vleermuizen aangetroffen. Een voorbeeld hiervan is de ruige dwergvleermuis. Daarnaast worden in de herfst vaak andere foerageerplaatsen gebruikt. De vleermuizen zijn immers niet meer gebonden aan de kolonieplaats. Vleermuizen gebruiken verblijfplaatsen eveneens in de winter, wanneer zij hun winterslaap houden. De plaatsen zijn donkere, koele ruimten met een constant microklimaat. Afhankelijk van de soort zijn dit gebouwen (bunkers, grotten e.d.) of bomen. Slechts zeer sporadisch komen de winterverblijfplaatsen overeen met de zomerverblijfplaatsen.

Doordat vleermuizen voor hun oriëntatie gebruik maken van echolocatie zijn vleermuizen gevoelig voor ingrepen in het landschap. Oriëntatie vindt plaats aan de hand van opgaande elementen als bijvoorbeeld bomenlanen en houtwallen. Verlies daarvan resulteert in verminderde oriëntatiemogelijkheden. Oriëntatie is noodzakelijk om van kolonieplaats naar foerageergebied te vliegen en om voedsel te vinden.

Bij de afweging van de effecten van ruimtelijke ingrepen in natuur en landschap spelen derhalve opgaande elementen een belangrijke rol. Vleermuizen worden meer en meer betrokken bij de besluitvorming rond ingrepen in het landelijk en stedelijk gebied. Dit is ook zeer noodzakelijk: de meeste soorten zijn bedreigd of ernstig bedreigd en alle soorten zijn nationaal en internationaal wettelijk beschermd via de Flora- en faunawet en de Habitatrichtlijn.

2.2 Vissen

In Nederland zijn ongeveer 50 vissoorten aangetroffen. Een groot deel van deze soorten is inheems en komt voor in zoetwater. Ongeveer vijf soorten leven in brak water en vijf soorten zijn exoten. Een exoot is een soort die door menselijk toedoen zich heeft kunnen vestigen. Veel soorten stellen eisen aan het watertype; kleine – grote wateren, stromend – stilstaand, veel – weinig waterplanten en daarnaast is de temperatuur een belangrijke factor omdat de temperatuur (in samenhang met planten) het zuurstofgehalte in het water bepaald.

3 METHODE

3.1 Vleermuizen

Ten behoeve van de inventarisatie van vleermuizen zijn drie inventarisatieronden uitgevoerd op 19 juni, 14 juli en 31 augustus 2009. Daarbij is de onderstaande methode gebruikt.

Vleermuizen zijn geïnventariseerd door middel van batdetector-onderzoek (Pettersson D-240). Met de batdetector worden de, voor mensen onhoorbare, ultrasone geluiden van vleermuizen omgezet naar de voor het menselijk oor hoorbare geluiden. Soorten kunnen door de geluiden (frequentie, ritme en klank) en zichtbeelden worden onderscheiden. Door interpretatie hiervan kan tevens het gedrag afgeleid worden en kunnen onder andere foerageerplaatsen, vliegroutes en kolonies worden opgespoord. Er is in de avonden / nachten gelet op uitvliegende vleermuizen uit het gebouw, vliegroutes en foerageerplaatsen. Daarnaast is gelet op zwermende dieren die een indicatie vormen voor een eventuele kolonieplaats.

Naast het inventariseren met een batdetector zijn de bomen onderzocht op gaten waarin zich eventueel vleermuizen zouden kunnen ophouden.

De methode voor het inventariseren van vleermuizen sluit aan bij het Inventarisatie Protocol van het Netwerk Groene Bureaus (Netwerk Groene Bureaus, 2009). Aangezien het gebied (gedeeltelijk) moeilijk toegankelijk is, is op 19 juni 2009 het gehele terrein afgezocht op sporen van verblijfplaatsen van vleermuizen.

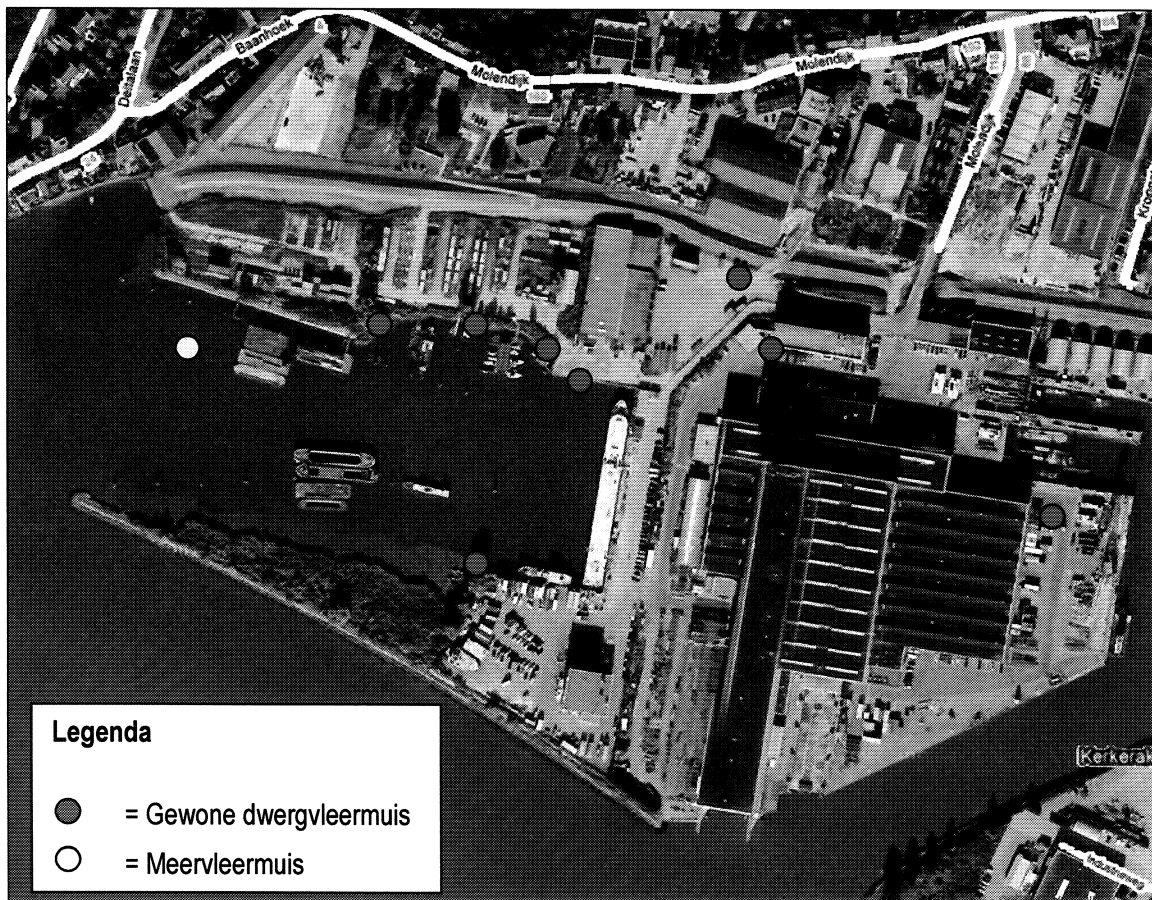
3.2 Vissen

Voorafgaand aan het vleermuisonderzoek op 14 juli en 31 augustus 2009 is het bestemmingsplangebied geïnventariseerd op vissen. Gedurende deze bezoeken zijn de oevers in het gebied bevestigd met een schepnet dat geleverd wordt voor professionele inventarisaties. Met dit net worden relatief kleine vissen gevangen die een representatief beeld geven van de aanwezige vissen. De methode wordt landelijk gebruikt en wordt uitgedragen door Stichting RAVON te Nijmegen (Spikmans & Jong, 2006). Met het schepnet is het water integraal bemonsterd vanaf de oever, zonodig met waadbroek vanuit het water. De methode wordt erkend door het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (Dienst Regelingen; de organisatie die ontheffingen Flora- en faunawet verleent). Het is een methode die met name geschikt is voor kleinere wateren, vandaar dat aanvullend aan deze methode een inschatting is gedaan.

4 RESULTAAT

4.1 Vleermuizen

Er zijn verspreid foeragerende gewone dwergvleermuizen vastgesteld. Boven de Merwede zijn enkele keren foeragerende meervleermuizen vastgesteld. Er zijn geen aanwijzingen voor het voorkomen van vliegroutes, kolonies of paarplaatsen. In figuur 3 worden de resultaten weergegeven.

Figuur 3. Aangetroffen foerageerplaatsen van vleermuizen in het plangebied en de omgeving van bestemmingsplan het Plaatje te Sliedrecht.

Binnen het gebied zijn geen sporen aangetroffen van verblijfplaatsen als kolonies. Het voorkomen van kolonies van bouwbewonende soorten wordt ook niet verwacht omdat in de gebouwen geen geschikte plaatsen zijn aangetroffen (wanden enkelwandig, te koud, geen geschikte openingen). Daarnaast zijn in de woonbebouwing ten noorden van het Plaatje volop mogelijkheden voor verblijfplaatsen. De kans op het voorkomen van kolonies van boombewonende soorten in de bomen in het bestemmingsplangebied is nihil doordat in de bomen geen (geschikte) gaten aanwezig zijn.

Alle vleermuizen zijn zwaar beschermd onder de Flora- en faunawet, maar de gewone dwergvleermuis is niet bedreigd volgens de Rode lijst.

4.2 Vissen

Gedurende onderhavig onderzoek zijn geen beschermde vissen aangetroffen. Wel zijn karper, rietvoorn en brasem aangetroffen. De kans op het voorkomen van beschermde vissen wordt ook zeer klein geacht. Van de beschermd vissen zou meerval en rivierdonderpad in potentie voor kunnen komen. De meerval heeft groot water nodig en schuilgelegenheid in de vorm van diepe gaten, overhangende oevers in rivieren en boomstronken. Deze schuilgelegenheden zijn ter plaatse van het bestemmingsplangebied afwezig waardoor verblijfplaatsen worden uitgesloten. Rivierdonderpad komt voor in grotere wateren op stenige oevers. De waterkwaliteit dient goed te zijn; wateren dienen onvervuild en met zuurstof verzadigd te zijn. Deze eigenschappen zijn ter plaatse zeer marginaal. Tezamen met het niet vangen van de soort is het voorkomen uitgesloten.

5 CONCLUSIE

Het bestemmingsplangebied van het Plaatje en directe omgeving vormt marginaal foerageergebied voor de gewone dwergvleermuis. Boven de Merwede is daarnaast de meervleermuis vastgesteld. Het is niet aannemelijk dat er op de vleermuizen effecten gaan ontstaan aangezien belangrijk foerageergebied ontbreekt en er geen vaste rust en verblijfplaatsen voorkomen.

In het gebied zijn geen beschermde vissen aangetroffen. De kans hierop wordt ook niet aannemelijk geacht, aangezien er ontbrekende factoren zijn voor het voorkomen van beschermde vissen.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- EEG, 1979. Richtlijn 79/43/EEG inzake het behoud van de Vogelstand. Publicatieblad Europese Gemeenschap, nummer L. 103.
- EEG, 1992. Richtlijn 92/43/EEG inzake de instandhouding van wilde flora en fauna. Publicatieblad van de Europese Gemeenschap, nummer L. 206/7.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit. Rode lijsten diverse soortgroepen.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, 1998. Wet van 25 mei 1998, houdende regels ter bescherming van in het wild levende planten en diersoorten (Flora en Faunawet). Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 402, 1-37.
- Netwerk Groene Bureaus, 2009. Vleermuisinventarisatie-protocol; Introductie, toelichting en tabel. Odijk.
- RBOI. Bestemmingsplanparagraaf Ecologie het Plaatje te Sliedrecht. Rotterdam, 1-5.
- Spikmans, F, Jong, T. de, 2006. Het waarnemen van zoetwatervissen, Nijmegen, 1-55.

BIJLAGE 2. BEGRIPPEN

Foerageergebied	Een gebied waar een vleermuis of een groep van vleermuizen foerageert. Dat gebied wordt regelmatig bezocht door vleermuizen om in te foerageren en dat doorgaans meerdere foerageerplaatsen kent die langere tijd worden gebruikt.
Foerageerplaats	Plek (jachtplek) waar wordt gejaagd door vleermuizen. De plek kan in de directe omgeving van de kolonieplaats liggen maar ook kilometers verderop.
Kolonie	Groep vleermuizen (kleine groep mannetjes of meestal grotere groep vrouwtjes, soms gemengd (soorten, geslacht)) die in het voorjaar tot de herfst bijeen blijven. De groep kan zich vestigen in gebouwen (in spouwmuren of onder daklijsten e.d.) of bomen (spechtengaten, scheuren). Een groep vrouwelijke vleermuizen wordt ook wel aangeduid als een kraamkolonie. In zo'n groep worden jongen geboren en grootgebracht. Een kolonie maakt vaak gebruik van meerdere verblijfplaatsen die soms gelijktijdig worden gebruikt.
Migratieroute	Een vaste route van zomerverblijfplaats naar winterverblijfplaats en visa versa (zie ook vliegroute).
Paarplaats	Territorium van territoriale mannetjes. Voor de ruige dwergvleermuis en de rosse vleermuis is dit doorgaans te vinden in boomholten. Voor de laatvlieger en de dwergvleermuis is dit te vinden in gebouwen. Voor de watervleermuis is dit te vinden in bomen en later, tegen de winter, zijn ze te vinden in overwinteringverblijven. Het mannetje vormt een harem met meerdere vrouwtjes. De paartijd valt in de herfst (uitgezonderd de grootoorvleermuis waarbij het in april valt (vroeg voorjaar). De hier geschetste situatie van de paring wordt in dit rapport omschreven als "herfst situatie".
Verblijfplaats	Een object (huis, boom, bunker, grot, kast en dergelijke) waarin een of meerdere vleermuizen verblijven (overdag of 's winters permanent).
Vliegroute	Route die door vleermuizen elke avond wordt gebruikt om van de kolonieplaats naar foerageergebied te vliegen en visa versa (zie ook migratieroute). Vrouwtjes met jongen keren soms midden in de nacht terug om de jongen te zogen en gebruiken dan de route. Vliegroutes liggen over het algemeen langs lijnvormige (landschaps)elementen als bomenlanen, huizenrijen e.d. De functies zijn beschutting bij winderig en koud weer, oriëntatie in verband met de echolokatie-geluiden en het vinden van voedsel.
Vorbijvliegend	Vleermuizen die voorbijvliegen, niet via een vaste route. Het betreft meestal zwervers of trekkers.
Zwermen	Direct na het uitvliegen, naar vooral voor het invliegen bij een kolonie zwermt een deel van de kolonie rond de kolonieplaats. Zwermgedrag is derhalve een indicatie voor een eventuele kolonieplaats.
Winterverblijfplaats	Een verblijfplaats waar in de winter een of meerdere vleermuizen in winterslaap (hybernation) gaan. Deze ruimte is doorgaans donker, heeft een hoge luchtvochtigheid en temperatuurwisselingen zijn nihil.
Zomerverblijfplaats	Een verblijfplaats die gebruikt wordt door vleermuizen die niet in winterslaap zijn waarvan niet aangetoond is dat het een kraamverblijfplaats dan wel een paarverblijfplaats is. In sommige gevallen vormen bijvoorbeeld mannetjes kleine groepjes.